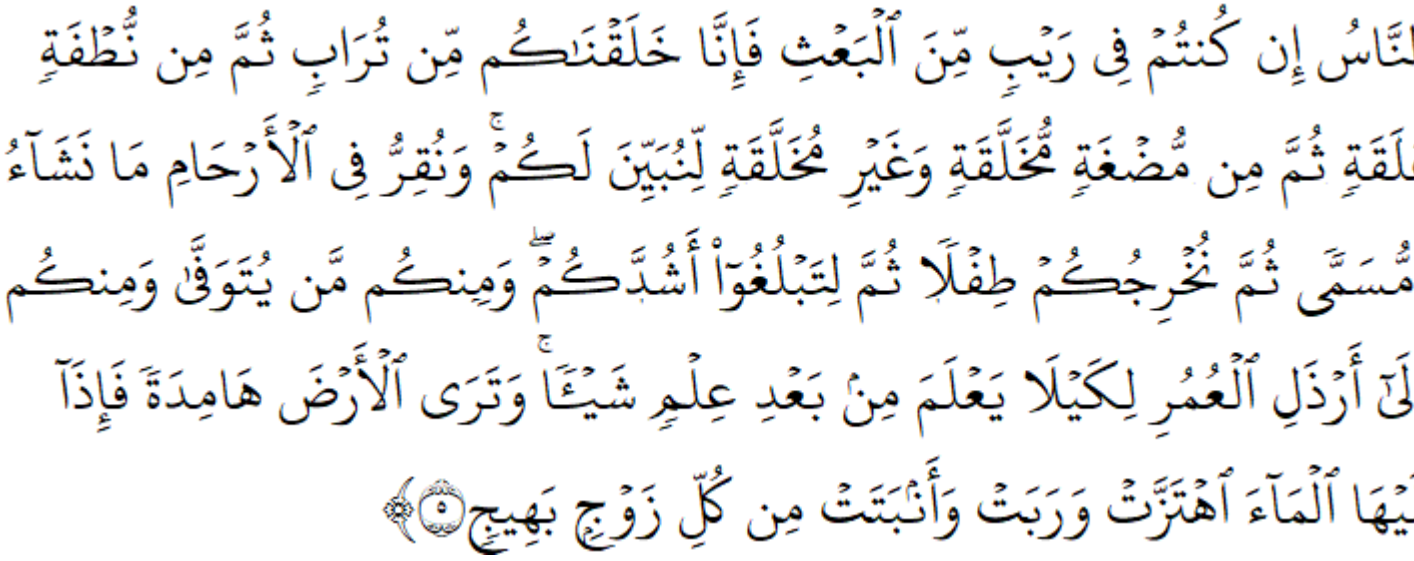
Dubbii Iimaana Diigu-Kutaa 11.2

Description

Duâ€™aan booda kaafamun dhugaa shakkii homaatu hin qabneedha. Garuu namoonni baayâ€™een nama duâ€™ee kaafame waan hin argineef duâ€™aan booda kaafamu ni shakku. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aala shakkii kana oofuf Kitaaba Isaa keessatti bakka adda addaatti ibsee jira. Mee san keessaa tokko haa ilaallu:

Rabbiin tabaaraka wa taâ€™aalaa ni jedha:

â€œ**Yaa ilmaan namaa! Kaafamuu irraa shakkii keessa yoo taatan, dhugumatti Nuti biyyee irraa isin uumne; ergasii copha bishaan saalaa irraa, ergasii dhiiga ititaa irraa, ergasii muraa foonii alanfatamu kan uumama guuttatee fi hin guuttatin irraa isin uumne; [humnaa fi dandeetti Keenya] isiniif ibsuuf [kana goone]. Hanga yeroo murtaaâ€™etti wanta feene gadaamessa keessa teessifna. Ergasii daaâ€™ima goonee isin baafna. Ergasii akka umrii jabinnaa keessan irra geessaniif [isin jiraachifna]. Isin irraas nama duâ€™utu jira. Erga duraan waa beekee akka homaa hin beekneef isin irraas nama gara umrii gadi aanaa deebiâ€™utu jira. Dachiis gogduu taatee agarta. Yeroo Nuti bishaan ishii irratti buufne, ni sochooti, ni iitoftis, akaaku biqiltootaa bareedinna qaban hunda irraas ni biqilchiti.**â€• Suuratu Al-Hajj 22:5

Ibn Al-Qayyim aayah tana ilaalchise ni jedha: Rabbiin subhaanahu ni jedha: Kaafamu irraa shakkii keessa yoo taatan, isin uumamtoota akka taatan hin shakkitan. Hanga duâ€™aatti uumamni keessan haala tokko irraa haala biraatti darbuu hin shakkitan. Kaafamni Ani isiniif waadaa galee fakkaatama uuminsa jalqabaati. Isaan lamaan taâ€™uu fi argamuu keessatti wal fakkaatu. **Duâ€™aan booda uumama haarawaan isin deebisuun akkuma uumama jalqabaa isin hin shakkineeti. Kanaafu, akkamitti uumiinsa lamaan keessaa tokko mormitu, fakkaataa isaa argaa osoo jirtanuu?**

Rabbiin subhaanahu hiika kana Kitaaba Isaa keessatti ibsa gabaaban, hundarra ragaa dhiyeessuni fi uzrii muruun deddeebisee jira. Akkuma jecha Rabbii oltaâ€™aa:

﴿نَحۡنُ خَلَقۡنَٰكُمۡ فَلَوۡلَا تُصَدِّقُونَ ٥٧ أَفَرَءَيۡتُم مَّا تُمۡنُونَ ٥٨ ءَأَنتُمۡ تَخۡلُقُونَهُۥٓ
أَمۡ نَحۡنُ ٱلۡخَٰلِقُونَ ٥٩ نَحۡنُ قَدَّرۡنَا بَيۡنَكُمُ ٱلۡمَوۡتَ وَمَا نَحۡنُ بِمَسۡبُوقِينَ ٦٠ عَلَىٰٓ
أَن نُّبَدِّلَ أَمۡثَٰلَكُمۡ وَنُنشِئَكُمۡ فِي مَا لَا تَعۡلَمُونَ ٦١ وَلَقَدۡ عَلِمۡتُمُ ٱلنَّشۡأَةَ
ٱلۡأُولَىٰ فَلَوۡلَا تَذَكَّرُونَ ٦٢﴾

â€œ**Nutu isin uume. Kanaafu, maaliif hin dhugoomsinee? Argitanii wanta dhangalaastan? Isintu isa uuma moo uumaan Nuhi? Nuti isin jidduutti duâ€™a murteessine, Nuti dadhabsiifamoo miti. Fakkaataa keessan bakka buusuu fi wanta isin hin beekne keessatti isin uumuu irratti [dadhaboo miti]. Dhugumatti akkaataa uumama jalqabaa beektani jirtuu, kanaafu maaliif hin yaadannee?**â€• Suuratu Al-Waaqiâ€™ah 56:57-62

(Asitti â€œNutiâ€• maq-dhaala guddinna agarsiisuudha. Yaa namoota! Nutu isin uume. Isin uumamuun dura homaa hin turre. Kanaafu, maaliif duâ€™aan booda kaafamu hin dhugoomsinee? Copha bishaan saalaa gadaamessa dubartoota keessanii keessatti dhangalaaftan san argitanii? Copha kana nama gochuun isintu uuma moo Nutu uumaa? (**Copha kanarraa isintu daaâ€™ima uuma moo Nutu uumaa?**) Nuti isin jidduutti duâ€™a murteessine. Guyyaa Qiyaamaa uumama keessan jijjirree amaloota fi haala isin hin beekne keessatti isin uumuu irraa hin dadhabnu. Dhugumatti, homaayyu kan hin turre taatanii osoo jirtanuu Rabbiin uuminsa jalqabaa akka isin uume beektanii jirtuu. (Garaa haadhaa keessatti uumamuun dura isin homaa hin turre. Lubbuu fi qaamni keessan hin jiru. **Ergasii Rabbiin copha xiqqoo irraa isin uumee fi qaama isiniif guutee lubbuu isinitti seensisee.) Kanaafu, lamu isin uumuu irratti Rabbiin dandaâ€™aa akka taâ€™ee maaliif hin yaadannee**?[1])

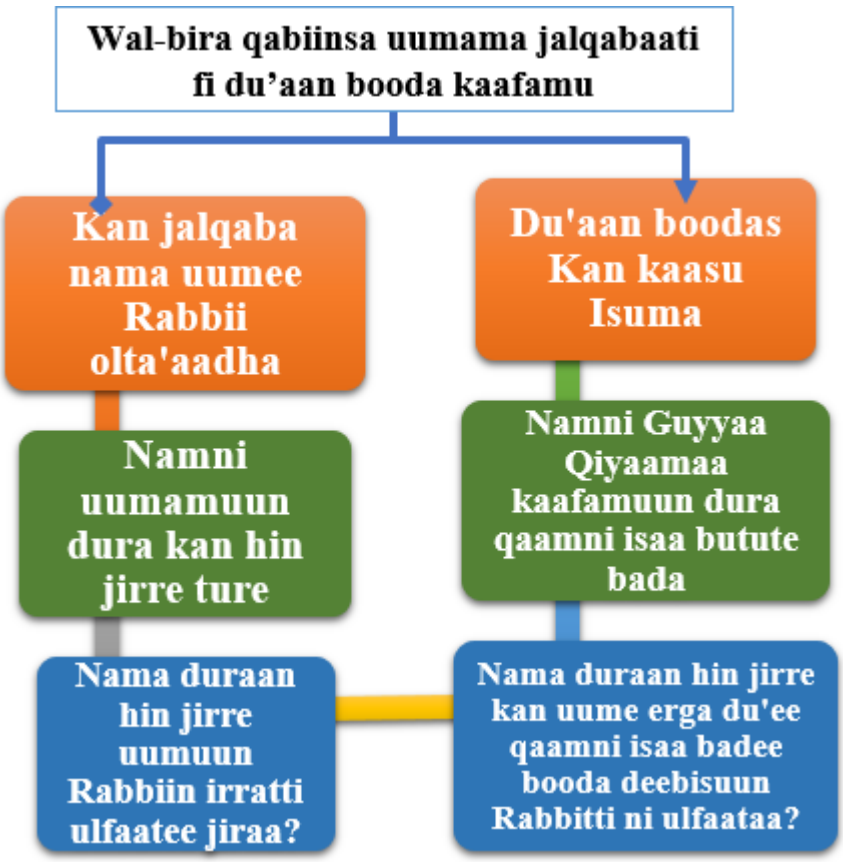
Uuminsa lammataa irratti Uumiinsa jalqaba ragaa isiniif dhiyeesse. Osoo yaadatanii, dandeettin isaan lamaanin wal qabatu keessatti garaagarummaan akka hin jirree ni beeku turan. (Iâ€™ilaamul Mawqiâ€™iin 1/140-141)

As-Safraanii ni jedha: Qaamni duâ€™aan booda deebiâ€™uun haqa argamuudha, dhugaa dhugaa taâ€™eedha. Gabaasni sahiih (sirrii taâ€™ee) ni agarsiisa. Kanaafu, isatti amanuu fi dhugoomsun dirqama. Sababni isaas, gabaasa sirrii gabaafame keessatti dhufee jira, ummata harka caalu biratti wanti ifaan ifatti hubatamu ni agarsiisa. Innis Rabbiin oltaâ€™aan namoota duâ€™an qabrii keessaa ni kaasa. Rabbiin oltaâ€™aan ni jedha:

﴿قُلۡ يُحۡيِيهَا ٱلَّذِيٓ أَنشَأَهَآ أَوَّلَ مَرَّةٖۖ وَهُوَ بِكُلِّ خَلۡقٍ عَلِيمٌ ٧٩﴾

Jedhi â€œKan yeroo jalqabaa ishii (lafee) uumetu jiraachisa.â€• Inni uumama hundaa Beekaadha. â€• Suuratu Yaasin 36:79

Warri xabaaâ€™iyyuun (naturalists), dahriyyah fi mulhida (atiest) jedhaman duâ€™aan booda kaafamuu mormanii jiru. Kana keessa gabaasa ifaatii fi sammuu sirrii kijibsiisutu jira. Falaasfonni wanta bade mataa isaa deebisuun hin dandaâ€™amu yaada jedhu irratti hundaaâ€™un deebiinsa qaama mormanii jiruâ€¦ kaafamu jechuun deebiinsa qaamati (qaamni deebifamuudha.) Yommuu gadi furamu wanta jalqaba sammuu namaatti dhufuudha. Itti amanuunis dirqama kan taâ€™e sani. Namni isa mormu ni kafara. (Guyyaa Qiyaama qaamni akka deebifamu amanuun dirqama. Namni qaamni hin deebiâ€™u jedhee mormu ni kafara.)â€¦ (Lawaamiâ€™ul Anwaar 2/157)

[1] Tafsiiru Muyassar-536

Date Created
July 29, 2020
Author
admin